Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning nende pereliikmete suhtes ja nõukogu määrust (EMÜ) nr 574/72, millega sätestatakse määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord"

KOM(2004) 830 lõplik — COD 2004/0284

(2006/C 24/09)

14. jaanuaril 2005. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 251 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmisel ülalmainitud teemal.

Komitee töö eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 5. septembril 2005 (Raportöör: hr Rodríguez García-Caro).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 28.–29 septembril 2005. aastal toimunud 420. täiskogu istungil (28. septembril) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 171, vastu hääletas 0, erapooletuks jäi 4.

1. **Sissejuhatus**

1.1 Määrusi nr 1408/71 ja 574/72, mis käsitlevad sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamist ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning nende pereliikmete suhtes, on pärast nende vastuvõtmist hiljem muudetud selleks, et võtta arvesse nimetatud skeemidesse ja skeemidega pakutavatesse hüvitistesse aja jooksul tehtud muudatusi.

1.2 Kõnealused muudatused seisnevad põhimõtteliselt selles, et määrused viiakse kooskõlla liikmesriikide õigusaktidesse tehtud muudatustega ja neid kohandatakse vastavalt Euroopa Kohtu hilisematele otsustele. Seega on komitee arvamuse saamiseks esitatud kavandatava määruse eesmärk peegeldada liikmesriikide, eelkõige uute liikmesriikide õigusaktidesse tehtud muudatusi ja viia lõpule välismaal ravi saamise korra lihtsustamine, laiendades seda muudatust tööõnnetustest ja kutsehaigestumisest tulenevate võimalike juhtumite hüvitamise korra suhtes.

1.3 Kahe kõnealuse määruse viimane muudatus tehti määrusega nr 631/2004 ([1]), millega viiakse nimetatud muudatused sisse teises liikmesriigis saadava ravi korra suhtes. Komitee esitas arvamuse ([2]) määruse kohta määruse eelnõu etapis.

1.4 Kõige olulisem sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamist käsitlev muudatus viidi siiski sisse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 883/2004 ([3]), mis pärast kuus aastat kestnud arutelusid Euroopa Liidu institutsioonides vastu võeti ja Euroopa Liidu Teatajas avaldati. Kõnealune määrus, mis asendab määrust nr 1408/71, ei ole veel jõustunud; see jõustub pärast vastava rakendusmääruse vastuvõtmist, mis omakorda hakkab asendama praegust määrust nr 574/72.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas arvamuse ([4]) ettepaneku kohta võtta vastu määrus sotsiaalkindlustusskeemi kooskõlastamise kohta siis, kui seda komisjonis tutvustati.

2. **Ettepaneku sisu**

2.1 Kõnealuse määruse ettepanekus esitatakse kahe määruse muudatused, esiteks muudatused määruses nr 1408/71 ja teiseks määruses nr 574/72, millega sätestatakse määruse nr 1408/71 rakendamise kord. Muudatusettepanekud ei ole üksteisega seotud, kuna need tulenevad eri õiguslikest aspektidest, nagu on viidatud käesoleva arvamuse punktis 1.2.

2.1.1 Määruse nr 1408/71 osas tehti muudatused määruse mitmesse lisasse. Need puudutavad konkreetseid tingimusi erinevates liikmesriikides, millele tuleb lisades eraldi viidata, et kõnealuste riikide kodanikud saaksid soovitud kasu.

2.1.2 Määruse nr 574/72 osas tehtud muudatused lihtsustavad määruse teksti ja vähendavad praegust halduskoormust arstiabi andmisel tööõnnetuste või kutsehaigestumise puhul teises liikmesriigis, kohaldades samu kriteeriumeid menetluse lihtsustamiseks, nagu on sätestatud määruses nr 631/2004 üldise arstiabi saamise puhul.

([1]) ELT L 100, 6.4.2004.

([2]) EMSK arvamus teemal "Ettepanek nõukogu määruseks (EÜ) sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamise kohta" (Raportöör: hr Rodríguez García-Caro – EÜT C 75, 15.3.2000).

([3]) ELT L 166, 30.4.2004.

([4]) EMSK arvamus teemal: "Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning nende pereliikmete suhtes ja nõukogu määrust (EMÜ) nr 574/72, millega sätestatakse määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord seoses õiguste ühtlustamise ja menetluste lihtsustamisega" (Raportöör: hr Boldt – ELT C 32, 5.2.2004).

3. **Üldised märkused**

3.1 Komitee väljendab rahulolu ettepaneku sisu üle, kuna leiab, et ettepanek järgib Euroopa Liidu püüet parandada ja lihtsustada menetlust, mille eesmärk on Euroopa Liidu sotsiaalkindlustusskeemide parem kooskõlastamine. Komitee tervitab kõiki muudatusi, mis toovad kasu ELi kodanikele ja parandavad liikmesriikides kodanike suhteid ametivõimudega.

3.2 Komitee tervitab kavandatavat määrust, kuna sellega edendatakse eeskätt üht neljast vabadusest, millele Euroopa Liit algselt rajati, nimelt tööjõu vaba liikumist, ning nüüd, pärast selle õiguse laiendamist, ka nende eeskirjadega mõjutatud isikute vaba liikumist. Komitee peab seetõttu veelkord kutsuma üles mitmeid Euroopa Liidu ja liikmesriikide institutsioone jätkama kõikide olemasolevate takistuste kõrvaldamist, et luua Euroopa Liidu piires tõeline isikute vaba liikumise ala ja tagada reaalne sotsiaalne õigus. EMSK väljendab rahulolu ettepaneku sisu üle, kuna see kujutab endast uut vahendit, millega edendada kõnealust põhiõigust, mis kehtib kõigile kodanikele.

3.3 Kaasotsustamismenetluse tulemuseks võivad menetluse kauakestva iseloomu tõttu olla märkimisväärsed muudatused ettepanekute sisus. Varasemas komitee arvamuses ([5]) ettepaneku kohta viia kõnealusesse kahte määrusesse sisse osalised muudatused väljendas komitee seisukohta, et osaleda ja arvamusi esitada on vaja reaalajas, eelkõige siis, kui tegemist on ettepanekuga, mis on seotud muudatustega sotsiaal- ja tööalastes õigusaktides. See seisukoht sai kinnitust ka ühes hilisemas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses ([6]), milles rõhutati, et komiteel peaks olema võimalus esitada oma arvamus tekstidesse tehtavate muudatuste kohta otsustamismenetluse käigus. Seetõttu rõhutame taas vajadust võtta arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rolli seda tüüpi menetluses.

3.4 Punktis 3.3 kirjeldatud olukord tuleb veelgi selgemini esile sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamist käsitleva määruse nr 883/2004 ([7]) vastuvõtmise ja avaldamisega. Komitee esitatud arvamuses ([8]) väljendati vajadust jälgida ettepaneku kulgu, võttes arvesse selle keerulisust ja teksti seadusandliku menetluse käigus tehtavate muudatuste püsivust. Neli aastat pärast arvamuse esitamist võeti määrus vastu, ilma et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oleks veel kord teksti kohta arvamust avaldanud.

Arvestades seda laadi eeskirjade tähtsust ja seda, kui olulise tähtsusega on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse varajane ärakuulamine, kutsub komitee üles nõuandemenetluse kohandamisele, et tõhustada rolli, mis on organiseeritud kodanikuühiskonnal Euroopa Liidu seadusandlikus menetluses.

Selleks et selgitada komitee ülalnimetatud arvamuses esitatud seisukohta, usub komitee, et sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamist käsitleva uue määruse nr 883/2004 kohta, mis lõpuks asendab praeguse määruse nr 1408/71, tuleks koostada omaalgatuslik arvamus.

3.5 Samuti leiab komitee seetõttu, et määruse nr 1408/71 V jaotise alusel asutatud võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse nõuandekomitee nõuandva rolli rakendamisel tuleks täpselt järgida nimetatud määruse sätteid. Kõnealune komitee, mis koosneb peamiselt ametiühingute ja töötajate esindajatest, on foorum, mille kaudu sotsiaal-majanduslikud osapooled edastavad arvamuste või ettepanekute vormis oma seisukohad otse institutsioonidele muutuste kohta, mida on vaja teha sotsiaalkindlustussüsteemi ühenduse tasandil.

3.6 Määruse nr 883/2004 artiklis 90 on sätestatud, et määrus nr 1408/71 tunnistatakse kehtetuks, välja arvatud teatavatel asjaoludel, ja artiklis 91 sätestatakse, et käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas. Artikli 91 teises lõigus sätestatakse siiski, et seda kohaldatakse alates rakendusmääruse jõustumise kuupäevast.

Sel põhjusel ning kuna tulemas on Euroopa töötajate liikuvuse aasta (2006. aastal), kutsub komitee Euroopa Liidu institutsioone ja liikmesriike üles tagama, et rakendusmääruste koostamise ja vastuvõtmise menetlus oleks tulevikus nii kiire ja tõhus kui võimalik, selleks et kooskõlastamist käsitleva uue määruse sätted saaksid esimesel võimalusel jõustuda ja asendada praeguse määruse nr 1408/71 keerulised sätted.

4. **Erimärkused**

4.1 Määrus nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning nende pereliikmete suhtes.

4.1.1 Määruse ettepaneku artikliga 1 muudetakse määruse I, II, IIa, III, IV ja VI lisa.

([5]) EMSK arvamus teemal: "Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning nende pereliikmete suhtes ja nõukogu määrust (EMÜ) nr 574/72, millega sätestatakse määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord" (Raportöör: hr Rodríguez García-Caro – ELT C 367, 20.12.2000).

([6]) EMSK arvamus teemal: "Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning nende pereliikmete suhtes ja nõukogu määrust (EMÜ) nr 574/72, millega sätestatakse määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord seoses õiguste ühtlustamise ja menetluste lihtsustamisega" (Raportöör: hr Boldt – ELT C 32, 5.2.2004).

([7]) ELT L 166, 30.4.2004.

([8]) EMSK arvamus teemal "Ettepanek nõukogu määruseks (EÜ) sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamise kohta" (Raportöör: hr Rodríguez García-Caro – EÜT C 75, 15.3.2000).

4.1.2 Slovakkia õigusaktides tehtud muutuste sisseviimiseks tehakse muudatused I lisa II jaosse, mis käsitleb määruse individuaalset kohaldamisala seoses mõiste "pereliige" tähendusega.

4.1.3 Tulenevalt muutustest Prantsusmaa õigusaktides, tehakse muudatus II lisa I jaosse, mis käsitleb eriskeeme füüsilisest isikust ettevõtjate jaoks, kes on määruse reguleerimisalast välja jäetud.

4.1.4 Peegeldamaks muutuseid Eesti, Läti ja Poola õigusaktides, tehakse muudatused II lisa II jaosse, mis käsitleb määruse reguleerimisalast välja jäävaid spetsiaalseid sünni- ja lapsendamistoetusi. Sama lisa muudetakse ka seoses Luksemburgiga tulenevalt Euroopa Kohtu otsusest, mille kohaselt spetsiaalseid sünnitoetusi ei saa määrusest välja jätta ning nende puhul on tegemist eksporditava peretoetusega.

4.1.5 Tulenevalt mitmetest ajakohastamistest ja kohandustest asjaomastes õigusaktides Saksamaal, Lätis, Poolas ja Slovakkias, tehakse muudatused määruse IIa lisasse, mis käsitleb mitteosamakselisi erihüvitisi.

4.1.6 Kustutamaks ebavajalikke punkte ja seega lihtsustamaks määruse sisu, tehakse muudatused III lisa A osasse, mis käsitleb sätteid sotsiaalkindlustuslepingute kohta, mille kohaldamine jätkub hoolimata määruse sättest nende kustutamise kohta.

Samal eesmärgil tehakse muudatused ka III lisa B osasse, mis käsitleb sotsiaalkindlustuslepingute sätteid, mida ei kohaldata kõikide määruse reguleerimisalasse kuuluvate isikute suhtes. Kohandatakse numeratsiooni ja lisatakse sätted kahepoolsete lepingute kohta, mis vastavad kõnealusesse lisasse kuulumiseks vajalikele nõuetele.

4.1.7 Tulenevalt Tšehhi Vabariigi õigusaktidesse tehtud lisandustest tehakse muudatused IV lisa A osasse, mis käsitleb siseriiklikke õigusakte, mille kohaselt invaliidsushüvitiste suurus ei sõltu kindlustusperioodi pikkusest.

Samal põhjusel tehakse Tšehhi Vabariigi ja Eesti kohta muudatused IV lisa C osasse seoses juhtudega, mille puhul võib loobuda kahekordsest hüvitise arvutamisest, kuna selle tulemuseks ei ole kunagi suurem hüvitis.

Tulenevalt muutustest Slovakkia õigusaktides, tehakse muudatused IV lisa D osasse, mis käsitleb hüvitisi ja kokkuleppeid seoses samaliigiliste hüvitiste kattumisega, millele on isikutel õigus vastavalt kahe või mitme liikmesriigi õigusaktidele.

4.1.8 Tulenevalt muutustest Madalmaade õigusaktides, tehakse muudatused VI lisasse, mis käsitleb konkreetseid viise teatavate liikmesriikide õigusaktide kohaldamiseks.

4.1.9 Määruse nr 1408/71 eri lisadesse tehtud muudatused teenivad mitmeid eesmärke, mida komitee soovib järgnevalt välja tuua.

Esiteks, muudatused lihtsustavad teksti sõnastust, muutes lihtsamaks määruse rakendamise ja mõistmise. Seega tehakse edusamme sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamist käsitleva määrusega nr 883/2004 sätestatud suunal, mille eesmärk on lihtsustada ja ajakohastada kooskõlastamist, järgides samas riiklikke sotsiaalkindlustust käsitlevaid õigusakte. Seetõttu toetab komitee kõnealuseid muudatusettepanekuid.

Teiseks, mõningate liikmesriikide õigusaktidega on sätestatud uued toetused teatavateks juhtudeks, peegeldades kõnealuste riikide sotsiaalvaldkonna regulatsiooni arengut. Seetõttu soovib komitee väljendada rahulolu mitmetes liikmesriikides sotsiaalsete õiguste osas tehtud edusammude üle. Samas väljendab komitee kahetsust, et uute liikmesriikide kodanikud peavad kannatama teatud haldustakistuste all.

4.1.10 Komitee arvates tuleks välja jätta määruse II lisa II jagu. Liikmesriigid peaksid arvestama Euroopa Kohtu otsuseid, mille kohaselt sünni- või lapsendamistoetused ei ole eritoetused, vaid peretoetused ja seega eksporditavad. Komitee soovib näha, et liikmesriigid aktsepteerivad seda õigusliku reaalsusena, enne kui Euroopa Kohus oma otsuste teel laiendab seda ELile tervikuna.

4.2 Nõukogu määrus nr 574/72, millega sätestatakse määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord.

4.2.1 Ettepaneku artikliga 2 muudetakse eelnimetatud määruse nelja artiklit, mis kõik käsitlevad arstiabi tööõnnetuste või kutsehaigestumise puhul.

4.2.2 Artikli 60 lõiked 4 ja 5, mis käsitlevad mitterahalist hüvitist viibimise korral muus liikmesriigis kui pädev riik, jäetakse välja. Teavitamise kord, mida tegelikkuses ei kasutata, jäetakse välja.

Komitee nõustub kõikide meetmetega, mis lihtsustavad mõttetut bürokraatiat või kõrvaldavad selle.

4.2.3 Asendatakse artikkel 62, mis käsitleb mitterahalist hüvitist viibimise korral muus liikmesriigis kui pädev riik. Euroopa haigekassakaardi kasutuselevõtmisega kõrvaldatakse mittevajalikud menetlused, mis leiaksid igal juhul lahenduse liikmesriikide pädevate asutuste vahel ja mitte inimese enda poolt, ning sõnastus jääb samaks nagu määruse (muudetud määrusega nr 631/2004) artiklis 21.

Komitee toetab kõiki muudatusi, mis parandavad kodanike juurdepääsu hüvitistele, milleks neil on õigus.

4.2.4 Muudetakse artikli 63 lõiget 2, mis käsitleb mitterahalist hüvitist töötajatele, kes vahetavad elukohta või naasevad oma elukohariiki, ja töötajatele, kellel lubatakse siirduda teise liikmesriiki ravile. Muudatus on vajalik artiklis sisalduva viite tõttu artikli 60 lõigetele 5 ja 6, mis kavandatava määrusega välja jäetakse.

4.2.5 Muudetakse artikli 66 lõiget 1, mis käsitleb vaidlusi õnnetuse või haiguse kutsealase tekke üle, selleks et jätta välja viide määruse artiklile 20, mis omakorda jäeti välja määrusega nr 631/2004.

4.2.6 Komitee toetab kõiki tehtud muudatusi, kuna need parandavad määrust, lihtsustades selle sisu ja vähendades bürokraatiat, ja hõlbustavad kodanike kontakte riiklike haldusorganitega.

5. **Järeldused**

5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab üldiselt heameelt kõnealuse määruse ettepaneku üle, ent on käesolevas arvamuses esitanud ka oma märkused selle suhtes. Komitee arvates on tervitatav määruste nr 1408/71 ja 574/72 teksti lihtsustamine ja parandamine, edendamaks isikute liikumisvabadus ELis, ent arvab, et veelgi kasulikum oleks määruse nr 883/2004 jõustumine, sest viimane lihtsustab sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamist ulatuslikult ja põhjalikult.

5.2 Kuna komitee ei ole saanud arutada lõplikku sõnastust, milleni jõuti määruse nr 883/2004 pika seadusandliku menetluse jooksul, peaks komitee koheselt koostama omaalgatusliku arvamuse antud teemal, enne kui algab seadusandlik menetlus uue rakendusmääruse vastuvõtmiseks, mida komisjon praegu lõpetab.

5.3 Komitee soovib, et komisjon lõpetaks töö rakendusmääruse ettepanekuga nii kiiresti kui võimalik ning et nõukogu ja Euroopa Parlament toimiksid kõnealuse määruse menetlemisel kiiresti, vältimaks samasugust viivitust, mis toimus määruse nr 883/2004 menetlemisel, eelkõige arvestades, et aasta 2006 on nimetatud töötajate liikuvuse aastaks.

5.4 Seoses kavandatavate muudatustega määruse nr 1408/71 erinevatesse lisadesse kutsub komitee üles, et muudatused II lisa II jaos spetsiaalsete sünni- ja lapsendamistoetuste kohta võetakse ettepanekust välja nii kiiresti kui võimalik kokkuleppel liikmesriikidega, kellele jääb siiski õigus teha erandeid.

Brüssel, 28. september 2005

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND